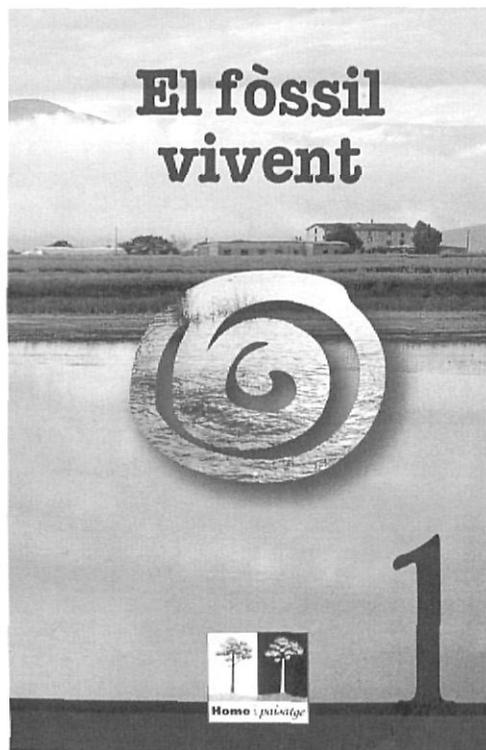

Home i paisatge en vídeo

SIMÓ, Joan. «El fòssil vivent». FORTIÀ, Ramon.
El color de les cendres.

Produccions videogràfiques de Video Play Serveis, Girona.
 Col·lecció *Home i Paisatge*. 1995.

El propassat 23 de febrer, la Diputació de Girona i l'empresa bisbalenca Video Play Serveis van signar un conveni de col·laboració a partir del qual es produirà i farà difusió d'una serie de vídeos de temàtica mediambiental que formaran la col·lecció *Home i Paisatge*. Aquesta col·lecció, dirigida pel biòleg Ramon Fortià i realitzada per Video Play Serveis, té com a objectius bàsics la divulgació d'aspectes i processos mediambientals en els quals l'home juga –o ha jugat– un paper fonamental com a element estructurador. La finalitat d'aquest procés de difusió temàtica és, doncs, en darrera instància, ajudar a la conservació i millora del medi ambient, participar al necessari repte de l'educació ambiental, i també engrescar en l'inici de projectes que comportin noves actituds socials i col·lectives en relació amb el nostre entorn.

Home i Paisatge s'inicia amb l'aparició de dues produccions –*El fòssil vivent* i *El color de les cendres*– i es preveu una edició d'entre un i dos títols nous cada any amb l'objectiu de proveir el mercat videogràfic de casa nostra amb una sèrie pròpia.

El caràcter divulgatiu ha de ser una de les característiques principals dels vídeos de la col·lecció *Home i Paisatge*, els quals seran elaborats amb la col·laboració de tècnics especialistes en cadascun dels temes que es tractin. La col·lecció, que va adreçada a un públic ampli, es difondrà a través de la Diputació de Girona a tots els Centres de Recursos gironins i es distribuirà a les llibreries més representatives de les nostres comarques.

El fòssil vivent (amb guió de Joan Simó i que ha comptat amb la col·laboració del fotògraf naturalista Ernest Costa) és un reportatge que ens permet conèixer l'entorn on es desenvolupa la vida d'un petit i primitiu crustaci conegut amb el nom popular de tortugueta, i que fa ja més de 200 milions d'anys que viu a la platja d'Espolla, al municipi de Fontcoberta. El vídeo comença amb una explicació dels diferents tipus de llacs que es poden trobar a Catalunya, centrant-se posteriorment en l'estany de Banyoles i en tot el que és la seva conca lacustre. Un d'aquests estanyols és la platja d'Espolla, situada al Pla de Martís. Tot i que tant l'estany de Banyoles com la platja d'Espolla s'alimenten del gran aquífer provinent de les muntanyes de l'Alta Garrotxa, el comportament de les aigües no és el mateix a tots dos llocs. Mentre que el nivell és permanent a Banyoles i permet la vida de moltes espècies, a la platja d'Espolla les aigües experimenten variacions considerables, convertint-lo en un estanyol intermitent segons les pluges que afecten les muntanyes calcàries de l'Alta Garrotxa. El fet que aquesta platja sigui sobreexidor mutable de l'estany de Banyoles fa impossible que s'hi desenvolupi la vida dels peixos.

Però és precisament a la platja d'Espolla on trobem el nostre *fòssil vivent*, espècie

adaptada a perpetuar-se en aquestes aigües efímeres i en les quals ha sobreviscut durant tant de temps. La tortugueta és una espècie oportunista, que pot arribar a amidar uns 10 centímetres i que s'alimenta de matèria vegetal, tot i que pot esdevenir carnívora en situacions adverses. Quan les aigües desapareixen les tortuguetes moren, malgrat que la continuïtat de l'espècie està assegurada gràcies als ous que, enterrats al llot, esclataran de nou quan les condicions climatològiques permetin el ressorgiment de la platja d'Espolla. La finalitat d'*El fòssil vivent* és, doncs, amb el pretext d'una singularitat biològica, apropar-nos al coneixement de la geologia viva de la zona de l'Alta Garrotxa i del Pla de l'Estany.

El color de les cendres, segon treball de la col·lecció i amb guió de Ramon Fortià, té la seva motivació inicial en la gran quantitat d'incendis que van afectar el nostre país durant l'estiu de 1994. En aquest vídeo, que pretén mostrar quina és la problemàtica del bosc mediterrani, s'analitza com i per què es produeixen els focs i en què repercuteixen en la nostra societat. El document s'inicia amb una explicació de la climatologia del nostre país i de la seva influència sobre la configuració dels boscos. Tot seguit es fa referència a la intervenció humana als ecosistemes forestals. El bosc típicament mediterrani, format per suredes i alzinars, es troba en una situació de clar desavantatge respecte al gran desenvolupament dels pins, arbres que per les seves característiques tenen més

facilitat d'adaptar-se a les noves condicions creades per l'home i de créixer-hi ràpidament.

L'explotació tradicional dels boscos i l'abandonament que han patit en els últims temps ha canviat la fesomia del nostre paisatge boscà, afavorint la substitució de les suredes i els alzinars per les pinedes, aquestes últimes de característiques molt més piròfiles. Al clima mediterrani –de terres solellades i estius llargs i eixuts–, l'acció humana –que valora els beneficis que s'obtenen pel ràpid creixement dels pins– i el foc són factors que afavoreixen el ràpid poblament de coníferes en detriment del creixement de les alzines i suredes. Tal com es diu en el guió, «quan semblava que el sotabosc començava a ser ufanós i les primeres alzines trobaven condicions prou aptes per aixecar capçades i arraconar definitivament els pins, les flames ho han reduït tot a cendres i el cicle torna de nou a encetar-se. Suredes i alzinars, el bosc mediterrani per excel·lència, no ha arribat a temps de fer-se gran. És així com les pinedes, inicialment d'aparició transitòria, poden aconseguir perpetuar-se en el temps». El reportatge continua referint-se a la pressió humana sobre els nostres boscos i a les conseqüències que comporta el fet que una població bàsicament urbana s'hi desplaci de forma massiva. La lògica conclusió és que són ben pocs els incendis que tenen un origen natural, i que la majoria es produeixen a causa de l'actitud negligent de l'home i a partir de les instal·lacions i infraestructures que aquest

construeix (vies de comunicació, esteses elèctriques, abocadors, etc.). Després d'aquesta reflexió sobre els orígens del foc, el treball se centra en les conseqüències que els incendis poden tenir sobre l'home i la natura, especialment greus en el cas de produir-se fortes pluges posteriors que ens poden portar a una substancial pèrdua del sòl i, inevitablement, a un procés de desertització. Finalment, el vídeo acaba fent una reflexió sobre la necessitat de prendre consciència de la problemàtica dels nostres boscos i ens convida a fer-nos-en responsables.

El color de les cendres, en definitiva, és el fruit d'un treball actiu i directe que recull imatges d'arxiu dels deu anys de vida de la productora bisbalenca i seqüències obtingudes durant els mesos de juliol i agost de 1994, que permeten mostrar les superfícies cremades del moment. L'objectiu del vídeo no és presentar imatges esfereïdores d'incendis ni grans extensions devastades, sino observar el context en què es produeixen aquests focs i analitzar-ne les causes i les conseqüències.

Aquest plantejament de treball, basat en l'estudi multidisciplinari del medi més que no pas en un fenomen o en un aspecte concret de la natura, és el mateix que s'utilitzarà en totes les altres produccions que han de formar part d'aquesta nova col·lecció *Home i Paisatge* que ara s'inicia amb força.

Susanna Parals
Ma. Dolors Figueras

P. M. Parés / T. Vilarió

La ramaderia

Josep Clera i Resplandis

Els protestants

Diputació de Girona

Caixa de Girona

Quaderns de la Revista de Girona